

Till
Kulturdepartementet
Statsrådet Parisa Liljestrand

Yttrande och begäran om skyndsam dialog med kulturministern

Fortsatt alarmerande läge hotar Sannings- och försoningskommissionens arbete.

Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset är Sveriges första kommission i sitt slag. Direktiven för kommissionen är mycket omfattande och togs fram i dialog med minoriteten. Under arbetets gång har det tydligt visat sig att både budget och tidsram inte ger kommissionen förutsättningar att fullfölja sitt arbete med gott resultat.

Tilläggsdirektivet Dir. 2021:49 gav kommissionen förlängd tid med ett år. Detta var fullt nödvändigt då arbetet bromsats kraftigt av pandemin som bland annat omöjliggjorde fysiska möten. Den förlängda tiden ersatte endast delvis förlorad tid men gav inte kommissionen bättre förutsättningar till att genomföra sitt arbete enligt direktiven utifrån ursprungsläget. Kommissionens sekretariat har haft regelbundna dialogmöten med Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksoalaiset (STR-T) som företräder den meänkielitalande minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset. Under dialogmötena har man informerat om arbetets gång och besvarat minoritetens frågor. STR-T hade önskat fysiska möten och dialog även med kommissionärerna, något som är särskilt viktigt i slutskedet. Det har inte hittills kunnat genomföras på grund av att kommissionen saknat medel för resor. Under våren 2022 blev STR-T informerad om det mycket ansträngda läget som kommissionens sekretariat befann sig i. Den länge pågående pandemin, den höga personalomsättningen och den snäva budgeten lade hård press på sekretariatet och hotade redan då det slutliga resultatet. Detta uppmärksammade STR-T i yttrande till Kulturdepartementet och statsrådet 4 maj 2022.

Under början av sommaren 2022 fick kommissionen ett tillskott på sammanlagt 1 miljon kronor men inte förlängd tid. Vid kommissionens och riksförbundets två senaste dialogmöten står det klart att uppgiften Sannings- och försoningskommissionen har framför sig är mer eller mindre övermäktig att utföra på återstående tid och med de medel som finns kvar. Riksförbundet har fått lägga ut egna medel för resor i samband med dialogmöte på kommissionens inbjudan eftersom kommissionen själv inte har medel för detta. Det känns inte rätt att STR-T, som företrädare för minoriteten och med mycket ansträngd budget, ska stå för den här typen av kostnader som rimligen bör ligga hos staten.

Återstående arbete

Det 161 vittnesmålen som lämnats ska hinna sammanställas och analyseras. Förankringsarbetet är precis påbörjat och de minimikrav minoriteten ställer på just förankringen är inte genomförbara under så kort tid. Det behövs en dialog för att

gemensamt kunna landa i det som skulle kunna främja försoning och innebära upprättelse för individer och minoriteten som grupp. Det kan också behöva göras skarpa prioriteringar och då är det särskilt viktigt att dessa förankras hos minoriteten. Flera lokala möten och utrymme för diskussion på plats bör hållas, vilket är kostsamt. Förankringsarbetet som kommissionen nu gör är grunden och en förutsättning till framtida försoningsarbete. Att inte kunna, på grund av tids- och resursbrist, väl förankra en statlig utredning av detta slag hos den berörda minoriteten är bedrövtligt och bör ses som ett misslyckande. Resultaten av kommissionens arbete behöver nå ut till befolkningen som utsatts för denna assimilering och informationsspridning måste få ta tid. Utan väl genomfört förankringsarbete kommer inte kommissionen att lyckas fullfölja arbetet enligt direktiven och minoriteten får återigen uppleva förminskning, känslan av att inte vara så viktig.

Mer tid och ekonomiska medel

STR-T ser ingen annan lösning än att regeringen tilldelar Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset mer ekonomiska medel och förlängd tid till att slutföra sitt viktiga arbete. Omnämnda förutsättningar inte förbättras kan detta komma att tolkas som en ovilja av svenska staten till ett ärligt försök att främja försoning och upprättelse och ett av utredningens huvudsyften är därmed ouppnåeligt.

Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksoalaiset begär därför dialog med kulturministern och förväntar sig att ärendet hanteras skyndsamt då tiden hotar resultatet av kommissionens arbete.

Dag som ovan

Inger Junkka
Ordförande STR-T

Eva Kvist
Verksamhetsledare STR-T

